

Spotřebitelské ceny

I. Definice a obsah

Spotřebitelské ceny jsou ceny zboží a služeb placených domácnostmi. Vývoj spotřebitelských cen se sleduje na spotřebních koších založených na souboru vybraných druhů zboží a služeb placených obyvatelstvem.

Index spotřebitelských cen zboží a služeb charakterizuje průměrný cenový vývoj v zemi.

Výběr reprezentantů:

Za cenové reprezentanty byly vybrány výrobky a služby, které se výrazně podílejí na výdajích obyvatelstva a svým rozsahem pokrývají celou sféru spotřeby.

Počet cenových reprezentantů se stanovuje a jejich obměna se provádí při revizích cenových indexů (obvykle jednou za 5 let).

Počet cenových reprezentantů ve spotřebním koši (k základnímu období 1993 metodika 1994 stav v roce 2000):

Skupina zboží a služeb	Počet reprezentantů
1. Potraviny, nápoje, tabák	170
2. Odívání	111
3. Bydlení	70
4. Zařízení a provoz domácností	107
5. Zdravotnictví	22
6. Doprava	46
7. Volný čas	87
8. Vzdělávání	20
9. Veřejné stravování a ubytování	46
10. Ostatní zboží a služby	58
Ú h r n e m	737

Počet cenových reprezentantů ve spotřebitelském koši (k základnímu období 1999 metodika 2000):

Skupina zboží a služeb	Počet reprezentantů
1. Potraviny a nealkoholické nápoje	162
2. Alkoholické nápoje a tabák	16
3. Odívání a obuv	111
4. Bydlení, voda, energie, palivo	58
5. Bytové vybavení, zařízení domácností, opravy	96
6. Zdraví	39
7. Doprava	90
8. Pošty a telekomunikace	15
9. Rekreace a kultura	111
10. Vzdělávání	11
11. Stravování a ubytování	47
12. Ostatní zboží a služby	50
Ú h r n e m	775

II. Zdroje a metodika zjišťování

Ceny jednotlivých druhů zboží a služeb jsou zjišťovány měsíčně přímo ve vybraných prodejnách a provozovnách služeb (cca 10 000 míst) pracovníky statistických orgánů ve 41 vybraných okresech v celé ČR a hlavním městě Praze. Šetření je prováděno ve 2. dekádě příslušného měsíce. Ze zjištěných cen je vypočtena za jednotlivé reprezentanty průměrná cena za ČR.

III. Členění

Úhrnný index spotřebitelských cen je členěn podle mezinárodní klasifikace konečné spotřeby domácností (COICOP) od roku 2001 do 12 základních skupin. Do roku 2000 bylo použito třídění do 10 základních skupin.

Členění do roku 2000

1. Potraviny, nápoje, tabák
 - zahrnuje veškeré potraviny vč. alkoholických a nealkoholických nápojů a tabákové výrobky.
2. Odívání
 - zahrnuje veškeré textilní zboží, konfekci, obuv, vč. oprav a zakázkové výroby těchto oděvních součástí.
3. Bydlení
 - patří sem nájemné, úhrady za užívání bytů SBD, služby spojené s užíváním bytu, výrobky a služby pro běžnou údržbu bytů, dodávka vody, všechny druhy energií (elektřina, plyn, teplo), tuhá paliva, pojištění bytu a domu.
4. Zařízení a provoz domácnosti
 - zahrnuje nábytek a bytové vybavení, bytový textil, ložní a stolní prádlo, domácí spotřebiče, prací a úklidové prostředky, nádobí a ostatní potřeby pro domácnost, služby čistíren, prádelen a opravy spotřebičů.
5. Zdravotnictví
 - zahrnuje farmaceutické a zdravotnické výrobky, stomatologické výrobky, služby očních optiků, služby lékařů, lázeňskou péči.
6. Doprava
 - patří sem osobní dopravní prostředky vč. oprav a náhradních dílů, pojištění, pohonné hmoty, veřejná doprava (železniční, autobusová, místní, letecká).
7. Volný čas
 - patří sem rozhlasové a televizní přijímače, magnetofony vč. oprav, knihy, časopisy, hračky, hudební nástroje, papírenské zboží, sportovní potřeby, kulturní služby, sportovní aktivity, tuzemská a zahraniční rekreace.
8. Vzdělávání
 - zahrnuje všechny stupně vzdělávání, výuku jazyků, učebnice, školní stravování, dopravu do školy, ubytování v internátě a na koleji.
9. Veřejné stravování a ubytovací služby
 - zahrnuje jídla a nápoje v restauracích, obědy v závodním stravování, ubytování v hotelích, turistických ubytovnách, kempech.
10. Ostatní zboží a služby
 - zahrnuje služby osobní péče, kosmetické výrobky, elektrické spotřebiče pro osobní péči, klenoty, hodinky, osobní doplňky, koženou galantérii, spoje, sociální a finanční služby apod.

Členění od roku 2001

1. Potraviny a nealkoholické nápoje
 - zahrnuje veškeré potraviny včetně nealkoholických nápojů.
2. Alkoholické nápoje a tabák
 - zahrnuje alkoholické nápoje a tabákové výrobky.
3. Odívání a obuv
 - zahrnuje veškeré textilní zboží, konfekci, obuv, vč. oprav.
4. Bydlení, voda, energie, palivo
 - zahrnuje nájemné, úhrady za užívání družstevních bytů, služby spojené s užíváním bytů, výrobky a služby pro běžnou údržbu bytů, dodávku vody, všechny druhy energií (elektřina, plyn, teplo), tuhá paliva.
5. Bytové vybavení, zařízení domácnosti, opravy

- zahrnuje nábytek a bytové vybavení, bytový textil, ložní a stolní prádlo, domácí spotřebiče, prací a úklidové prostředky, nádobí a ostatní potřeby pro domácnost, služby čistíren, prádelen a opravy spotřebičů.
- 6. Zdraví
 - zahrnuje farmaceutické a zdravotnické výrobky, stomatologické výrobky, služby očních optiků, služby lékařů, lázeňskou péči.
- 7. Doprava
 - zahrnuje osobní dopravní prostředky vč. oprav a náhradních dílů, pojištění, pohonné hmoty, veřejnou dopravu (železniční, autobusová místní, letecká) dopravu žáků a studentů.
- 8. Počty a telekomunikace
 - zahrnuje poštovní služby, telefonní přístroje (mobilní telefony) a telefonní služby.
- 9. Rekreace a kultura
 - zahrnuje rozhlasové a televizní přijímače vč. oprav, magnetofony, knihy, časopisy, hračky, hudební nástroje, papírenské zboží, sportovní potřeby, kulturní služby, sportovní aktivity, tuzemskou a zahraniční rekreaci.
- 10. Vzdělávání
 - zahrnuje všechny stupně vzdělávání č. výuky jazyků.
- 11. Stravování
 - zahrnuje jídla a nápoje v restauracích, obědy v závodním stravování, stravování žáků a studentů, ubytování v hotelích, turistických ubytovnách, chatách, na internátě a vysokoškolské koleje.
- 12. Ostatní zboží a služby
 - zahrnuje služby osobní péče, elektrické spotřebiče pro osobní péči, kosmetické výrobky, klenoty, hodinky, koženou galanterii, pojištění (osob, bytů, domů, automobilů), sociální a finanční služby, správní a administrativní poplatky.

IV. Zdroje a metodika zjišťování

Indexy spotřebitelských cen jsou vypočítávány jako indexy výběrové, tj. z cen zjištěných u vybraných reprezentantů (zboží a služeb), sledovaných v souboru vybraných zpravodajských jednotek.

Individuální indexy cen reprezentantů jsou agregovány do souhrnných indexů skupin reprezentantů a poté do souhrnného indexu celého souboru.

Agregace se provádí formou váženého aritmetického průměru individuálních indexů, kde jako stálé váhy se používají hodnoty výdajů domácností v základním roce tedy 1993 a po revizi 1999.

Průměrné ceny reprezentantů za ČR jsou vypočítávány jako vážený aritmetický průměr cen za kraje na základě vah – střední stav obyvatelstva kraje v roce 1993 (po revizi 1999). Průměrné ceny reprezentantů za kraje jsou vypočítávány jako prostý aritmetický průměr z cen zjištěných v příslušném kraji.

Výpočet indexu spotřebitelských cen je prováděn na stálých vahách podle vzorce Laspeyresova:

$$I_{1/0} = \frac{\sum \frac{p_1}{p_0} \cdot p_0 \cdot q_0}{\sum p_0 \cdot q_0} \cdot 100$$

p_1 – cena zboží (služby) ve sledovaném (běžném) období

p_0 – cena zboží (služby) v základním období

p_0 - stálá váha – výdaje domácností za zboží (službu) v základním období

$p_0 q_0$ – individuální index ceny určitého druhu zboží či služby

Používaný Laspeyresův vzor se stálými váhami měří tzv. „čisté cenové změny“, tzn. neovlivněné změnou struktury, sortimentu a množství.

Základním obdobím v letech 1994-2000 pro výpočet indexů byly váhy roku 1993 a ceny prosince 1993. (U reprezentantů čerstvého ovoce, zeleniny a brambor byly základním obdobím průměrné ceny roku 1993).

Základním obdobím pro revizi na období 2001-2005 jsou váhy roku 1999 a ceny prosince 1999. (U reprezentantů čerstvého ovoce, zeleniny a brambor jsou základním obdobím průměrné ceny roku 2000).

Periodicita sledování: měsíční

V databázi jsou publikovány tyto indexy:

období 1994 - 2000	období 2001 - 2005
a) prosinec 1993 = 100	prosinec 1999 = 100
b) stejné období minulého roku = 100	stejně období minulého roku = 100
c) předchozí měsíc = 100	předchozí měsíc = 100
d) průměr roku 1994 = 100	průměr roku 2000 = 100

Čistá inflace je počítána na neúplném spotřebním koši z něhož jsou vyloučeny položky s regulovanými cenami ovlivňovanými jinými administrativními opatřeními. Položky, u kterých dochází k cenovým změnám z titulu daňových úprav, zůstávají součástí spotřebního koše, avšak vliv daňových úprav je eliminován.

V. Změna metodiky

Byly provedeny revize cenových indexů se stanovením základního „nultého“ období těchto roků:

1993

1999

V rámci revize v roce 2000 došlo ke změně zaokrouhlování cenových indexů. Před revizí se počítaly meziměsíční změny a meziroční změny z indexu zaokrouhleného na 2 desetinná místa. Po revizi ze zaokrouhleného indexu na 1 desetinné místo.

Mimo revize nejsou prováděny žádné významné změny metodiky. Průběžně v omezeném rozsahu dochází k záměnám reprezentantů.

VI. Vykazující subjekty

Ceny jednotlivých druhů zboží a služeb zajišťují pracovníci ČSÚ ve vybraných prodejnách a provozovnách služeb ve 41 vybraných okresech v celé ČR a hlavním městě Praze.